

Presentasjon av min avhandling

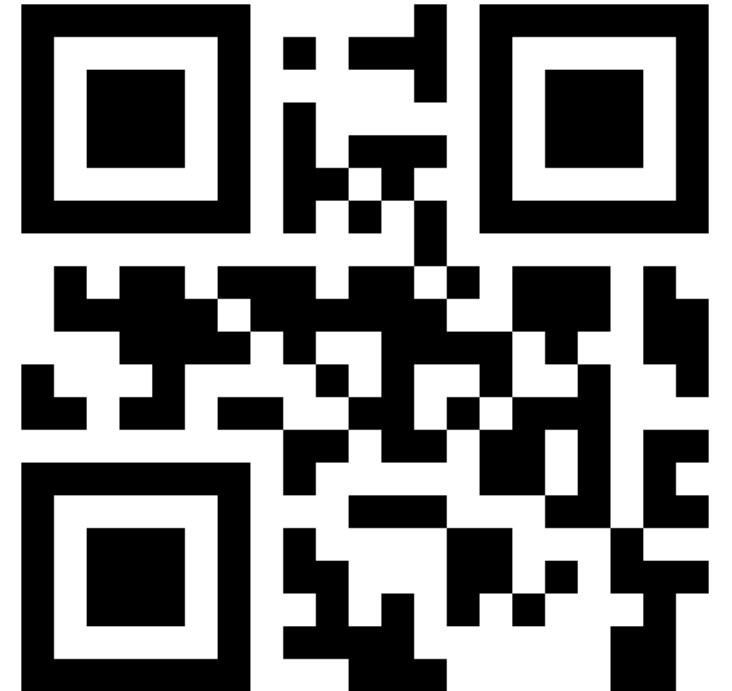
2018 - 2025

Ragnvald Holst-Larsen

Veiledere Hilde Hiim og Catrine Halås

Kollega på læringscenteret Alfred Eccles

Se også presentasjonen på www.yrk.no

Et yrkesdidaktisk aksjonsforskningsprosjekt om ungdom som har falt ut av skolen, men som velger lære kandidatordningen mot fagbrev i salgsfaget gjennom et læringssenter

Avhandling for graden Philosophiae Doctor
Institutt for yrkesfaglærerutdanning
Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier
OsloMet – storbyuniversitetet

Ragnvald Holst-Larsen, mars 2025

Avhandlingen har blant annet historier om:

- støtte til ungdom etter skolefrfall og nederlag

- oppdagelse av egne ressurser og muligheter for mestring

- læring i praksis og ved tett samarbeid med bedrifter

- personlig vekst, faglig kompetanse og økt motstandskraft

Forskningstilnærmingen aksjonsforskning

Planlegging

Identifisere utfordringer og lage strategier med ungdommene

Refleksjon

Analysere resultater og planlegge nye tiltak alene, og i felleskap med ungdommene og med kollega

Handling /opplegg

Iverksette tiltak med deltakerne

Observere /vurdere underveis

Samle inn data systematisk alene, i felleskap med ungdommene og med kollega og samarbeidspartnere

. (Carr og Kemmis, 1986; Hiim, 2010; McNiff, 2013).

Datainnsamlingsmetoder

- logger og notater fra observasjoner
- samtaler i læringscenteret og praksisbedriftene.
- elevoppgaver,
- gruppesamtaler med elevene
- referater fra møter i bedrifter
- egne refleksjoner og refleksjoner fra min kollega Alfred Eccles

(Charmaz, 2014, Postholm, 2010,. McNiff, 2017; Hiim, 2010)

Ungdommene som deltok

- Ungdommer i avhandlingens to aksjoner 2018-2020, 2020-2021
- 14 faktiske ungdommer er gjort om til 6 «personas» / «karakterer»
- Sitatene er sannhetsbærende og satt sammen på en måte så de er troverdige representasjoner av ungdommene som deltok.
- I første aksjon heter de Nils, Trond og Eva, mens det er Gunnar, Aina og Kåre i andre aksjon.
- Ungdommer var med i flere måneder
- Ungdommer deltok i vurdering og planlegging av nytt arbeid
- 3 historier skal dere få høre i dag

(Nielsen, 2019, Carr og Kemmis, 1986; Hiim, 2010; McNiff, 2013).

Kunnskapsbidrag 1:

En yrkesdidaktisk metode i 4 faser i læringssenter og bedrift

Flere utprøvinger gjennom 4 år.

Fase 1: Bli kjent og skape interesse

Lek og utforskning

Første fase gir en mulighet for å bli kjent og få et interessant og meningsfullt syn på læring gjennom øvelser som gir glede, inspirert av lek og utforskning. Halås et al., 2015;

Autonome valg

Snu motivasjonen for videre opplæring fra en påtvunget, ytre ytre regulert til en internt regulert motivasjon, (Ryan & Deci, 2000).

Mestringstro

Ved å bygge mestringstro på flere flere ulike områder gjennom mestringserfaringer, modellæring, imitasjonslæring og imitasjonslæring og veiledning veiledning (Bandura, 2006)

Fase 2: Nøkkelkompetanse og faglig påfyll

Interessedifferensiering

Andre fase har gjennom interessedifferensiering fokus på at nøkkelkompetanse og kunnskaper om om salgsfaget må finnes for å få en jobb. (Haaland & Haaland & Nilsen, 2020)

Helhetlige læreprosesser

Hvis innholdet innrettes mot helhetlige læreprosesser i samarbeid med en organisasjon, vil elevene se at faget ikke er fragmenterte øvelser uten sammenheng, men relevant for å bygge den spesifikke kompetansen og kompetansen og kunnskapen de selv selv trenger.

(Hiim, 2013; Sylte, 2017; Hansen, 2017)

Fase 3: Samarbeid med praksisbedrifter

Relevant arbeidspraksis

Tredje fase har fokus på tett samarbeid med praksisbedriftene for å få til en arbeidspraksis som er relevant og meningsfull for alle parter.

Ungdom som ressurs

Ved et slikt tett samarbeid, blir ungdommene en ressurs istedenfor en byrde.

Fase 4: Veien videre

Individuelle ønsker

Fjerde fase kan gjennomføres på ulike måter, men må være basert på ungdommenes ønsker.

Livsplaner

Videre planer for livet må tas hensyn til i denne fasen.

Interprofesjonelt samarbeid

Mulighetene som er lagt i det interprofesjonelle samarbeidet må utnyttes.

Grunnkompetanse mot fagbrev

Læringscenteret må legge til rette for ulike former for former for grunnkompetanse som en vei mot et fullt et fullt fagbrev.

Kunnskapsbidrag 2:

Læringssenterdidaktikk

Teorier fra flere tradisjoner

- Yrkesdidaktikk
- Sosialt arbeid
- Arbeidsinkludering
- Motivasjonsteori

Yrkesdidaktiske Prinsipper for læringscenteret

Opplæring basert på yrkesdidaktiske prinsipper i **tett samarbeid med praksisbedrifter** er et godt utgangspunkt for læring når elever opplever medvirkning (Hansen, 2017; Hiim, 2013; 2022b).

«Yrkesrelevante praktiske oppgaver, hvor både programfag og fellesfag er integrert, virker motiverende og skaper lærelyst hos elevene» (Dahlback et al., 2011, s. 6).

Praksisen er godt planlagt og fulgt opp, **både faglig og sosialt, slik at elevenes yrkesvalg og interesser** utgjør kjernen i opplæringen (Billett, 1992; 2000; Hiim, 2013; 2022b; Wahlgren & Aarkrog, 2012; Sylte, 2017).

Flere teorier om Yrkeslæring

Refleksjon

Schøns (1983)
fokus på
refleksjon

Frigjørende pedagogikk

Freires (2005)
frigjørende
pedagogikk

Kompetansebygging

Dreyfus & Dreyfus'
(1986) begreper om
systematisk
kompetansebygging

Praksisfelleskap

Lave & Wengers (1991)
perspektiver på
praksisfelleskap

Organisatoriske Prinsipper

Håndtering av utfordringer

Forskningen gir innblikk i hvordan utenforskap, manglende kompetanse og psykososiale utfordringer håndteres ved ulike former for mentorskap, losordninger og samarbeid med frivillige organisasjoner (Gundersen et al, 2022; Frøyland et al., 2022).

Motivasjon i Salgsfaget

1

Sosialt fellesskap

Tilhørighet i arbeidsgruppen

2

Konstruktive tilbakemeldinger

Veiledning som bygger opp

3

Gode rollemodeller

Inspirerende mentorer

4

Autonomi med veiledning

Selvstendighet med støtte

(Olafsen, 2018).

Ungdommenes tilbakemeldinger om bedriftspraksis

- 1 Lærerikt**
Opplevde faglig utvikling og nye ferdigheter
- 2 Utviklende**
Personlig vekst og økt selvtillit
- 3 Skummelt**
Utfordringer med nye situasjoner
- 4 Slitsomt**
Lite rom for pauser i arbeidslivet

Muliggjørende Arbeid

- 1** — Kartlegging av styrker
Betydningen av regelmessige samtaler for å kartlegge ungdommenes styrker faglig og sosialt. (Frøyland, 2017)
- 2** — Job enabling
Frøyland (2018) bruker begrepet «muliggjørende arbeid» (job enabling).
- 3** — Relasjonsbygging med bedrifter
Bygge relasjoner med bedrifter som kan ta imot dem på en slik måte at de har muligheter for mestring (Spjelkavik, 2020; Tilson & Simonsen, 2013).

Å Bli Sett, Hørt og Anerkjent

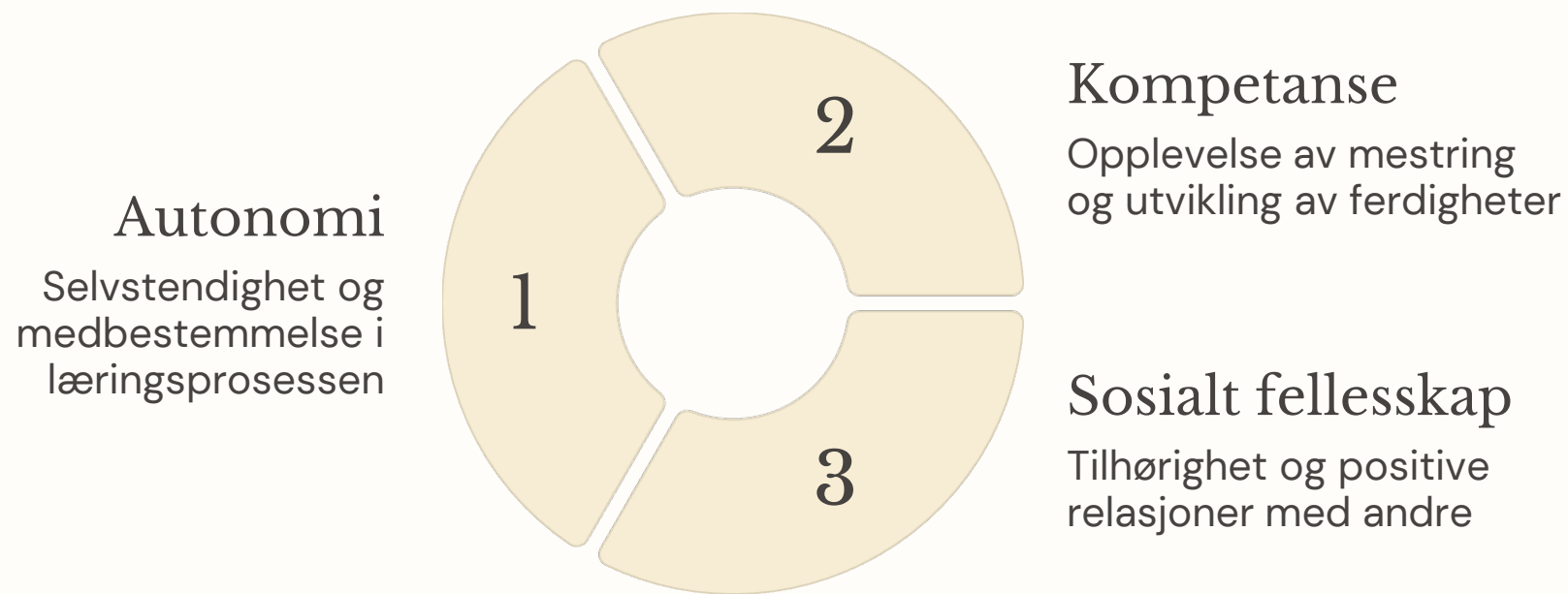
Forskningsprosjektet
Ungdom i Svevet satte
fokus på viktigheten for
den enkelte ungdom av å
bli anerkjent.

(Follesø et al., 2011; Halås et al., 2015).

Selvbestemmelsesteorien

- indre motivasjon

(Ryan & Deci, 2000)

Mestringstro og Selvregulering

Mestringstro

Tro på egen evne til å lykkes med spesifikke oppgaver

Agent

Opplevelse av å være agent i eget liv

Selvregulering

Evne til å styre egen atferd og læring

(Bandura, 2006; Skaalevik & Skaalevik, 2020).

Resiliens (herding)

Motstandsdyktighet og evne til å komme seg etter motgang

Selvstendig liv

Målet er å oppnå et tilfredsstillende selvstendig liv

(Samnøy & Tjomsland, 2021; Rutter, 2006).

Å Holde Ut Rutinearbeid

Lære seg å holde ut nødvendige oppgaver på en arbeidsplass som f.eks. er rutinepreget og oppleves som kjedelige (Billett, 2000).

Læringscenterdidaktikk

Helhetlig yrkesopplæring ved spesielt tilpasset yrkesdidaktikk
Hansen, 2017, Haaland og Nilsen, 2020; Hiim, 2013, Sylte, 2017

Helhetlig tilnærming utifra psykososial støtte og mestringserfaringer
Ryan & Deci, 2000 Billett, 2000, Rutter 2006 Bandura 2006).

Strukturert planlegging og samarbeid på tvers av verksted og bedrift
Didaktisk relasjonsmodell Hiim & Hippe, 2001

Erfaringsæring gjennom praksis og refleksjon over praksis
Dewey, 1938; Schön 1983, Dreyfus & Dreyfus, 1986)

Arbeidsinkludering Frøyland, 2017
Drivkraftdimensjonen, Illeris, 2012
Annerkjennelse, Follesøl, et al 2015)

Kunnskapsbidrag 3

Metode og arbeidsform for endringsbasert arbeid for utsatt ungdom gjennom deltakende aksjonslæring med

- ungdom
- bedrifter
- støttesystem (NAV, OT, BUP)
- opplæringskontor
- frivillige organisasjoner

Ramme i en didaktisk grovplan med kobling mot Supported Employment metodikk om inkluderingskompetanse gjennom entreprenørskap, samhandling og samskaping

Presentasjon av 3 ungdommer og deres læringshistorier

- Ulike motivasjonsfaktorer
- Praktiske øvelser som gir glede
- En gnist i opplevelse av å lære
- Ønske om å komme i gang

Kåre 19 år

Sosial isolasjon

2 år hjemme etter å ha gitt opp skolen.

Deltok ikke i sosiale settinger

Ikke engang eget bursdagselskap hjemme.

Gaming hele natten

Asosial

Ingen venner.

Bakgrunnen for isolasjonen

Mobbet på ungdomsskolen

Uten støtte eller intervensjon

Lite relevant opplæring

Ville være snekker, ikke generell byggfag

«Bygg og anlegg var egentlig bare skole som handlet om alt rundt den bransjen.

Ikke nødvendigvis kun snekker, som jeg var ute etter på den tiden. Jeg ga opp »

Slet på videregående
Ingen karakterer, følte seg mislykket

Ga opp skolen
Trakk seg tilbake i isolasjon

Utviklingssamtale som vendepunkt

Oppdagelsen av interesse

Positiv skoleopplevelse: fikk skru på sykkel i 8. klasse

Handling på innsikt

Veileder: "OK – da prøver vi det!"

Praktisk tilnærming

Møtte Kåre der hans interesse lå

Sykkelarbeidet ga mestring

Bedre oppmøte

Våknet og møtte opp bedre og bedre

Refleksjon

Oppdaget hva som ga mening

Sosial utvikling

Rutiner ga glede, ble mer sosial

Motivasjon for arbeid

Ønsket praksis i bedrift etter 3 uker

Kåre: Autonomi, kompetanse og felleskap

Praksis i elektrobutikk

Samarbeid med NAV ga mulighet

Tett oppfølging

Nødvendig med støtte i bedriften

Fast jobb

Innsatsen ga resultater!

Nøkkelen til suksess

Bruk av ungdommens EGNE ressurser

Samarbeid gir mestring for Eva

Samarbeid med Røde Kors

Organisasjoner tilbyr ekte arbeidsoppgaver og et støttende miljø.

Verdifull opplæring

Kurs i førstehjelp ga konkrete ferdigheter. Eva fikk lære noe meningsfullt.

Meningsfylt innsats

Som besøksvenn fikk Eva hjelpe andre. Dette ga dyp tilfredsstillelse.

Autentisk anerkjennelse

Eva fikk ekte ros for ekte arbeid med ekte mennesker.

Aina

Orket ikke mer skole

Utfordring med barnevern

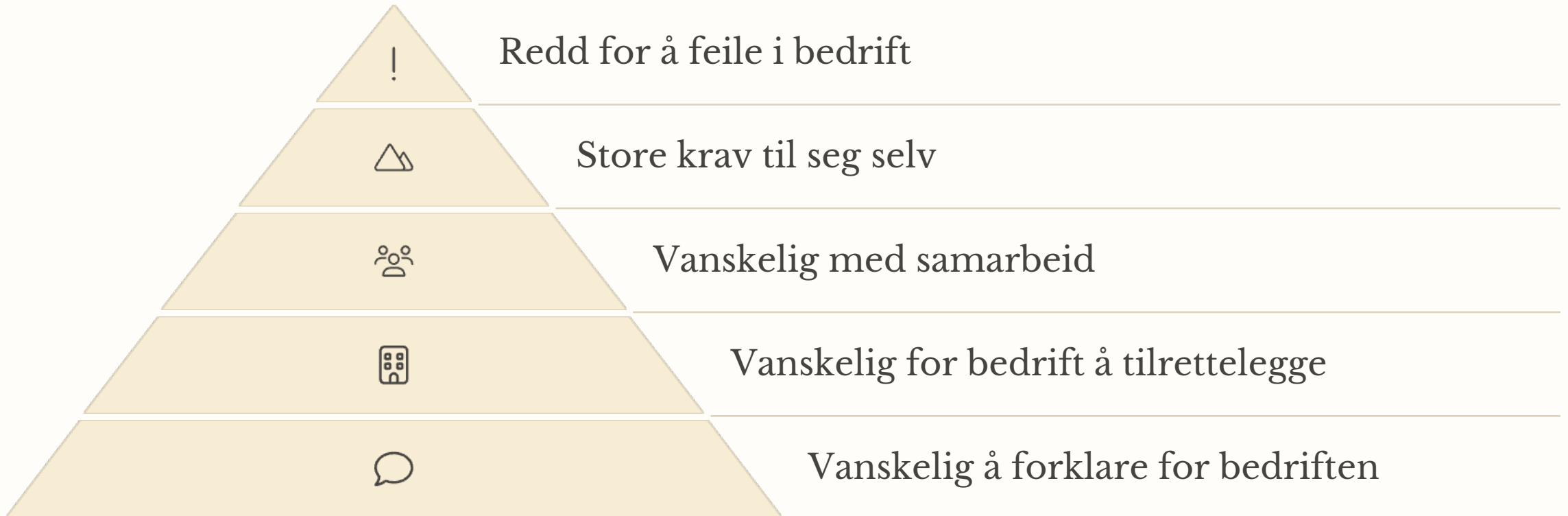
Vanskelig med å stole på folk

Flink jente med stort potensiale

Aina hadde prøvd skole og arbeid, men frykt og angst setter begrensninger

Virkelige utfordringer i en organisasjon

En organisasjon med virkelige utfordringer og ekte arbeidsoppgaver. De trengte hjelp.

Fotografering

Aina kunne ta fine bilder. Dette var en konkret ferdighet hun kunne bruke.

Digital kompetanse

Erfaring med Tise og Finn.no. Dette var relevant for organisasjonens behov.

Omsorg

Damene i Klesutdeling hadde et stort hjerte. De skapte et trygt miljø.

Utfordringer og mestring bygger resiliens

Organisasjonen trengte hjelp og manglet kunnskap

De kunne ta imot Aina som hadde fagkunnskap om salg. De hjalp hverandre!

Aina fikk bruke sine talenter om sosiale medier og salg via finn.no

Ekte oppgaver i et trygt felleskap med omsorg

Resiliens kan bety herding og motstandskraft

Øvelse i å tåle noen utfordringer gjennom et strukturert opplegg

Læring også i fag hun tidligere mislikte

- Gevinst: Aina "hatet" å bruke Excel på skolen.
- Nå lærte hun seg det for å målet salget
- Klessalget endret hennes syn på læring
- Nå jobber hun for å lære mer i hennes tempo
- Interessediffrensiering
- Omsorg fra de voksne damene var avgjørende for henne

Frivillige organisasjoners rolle

Mestring

Økt selvtillit og
mestringsopplevelser

Tilpasset arbeid

Fleksible arbeidsoppgaver
og arbeidstid

Forventninger og støtte

Balanse mellom krav og
forståelse

Frivillige organisasjoner

Et viktig funn var også at frivillige organisasjoner kunne bidra på en annen måte

(Halås et al., 2015)

Bygge selvstendighet steg for steg

Mestringstro

Banduras teori: troen på egne evner påvirker handlinger og utfall.

Agent i eget liv

Ta aktive valg i stedet for å være passiv mottaker.

Visualisering i læringsarbeidet

Se for seg positive fremtidsbilder og veien dit.

Selvregulering

Lære å styre egne følelser, tanker og handlinger.

(Bandura 1986 , Skaalevik & Skaalevik ,2020)

Betydningen av trygghet og forberedelse mot jobb

Forberedelse i trygge rammer

Gradvis overgang

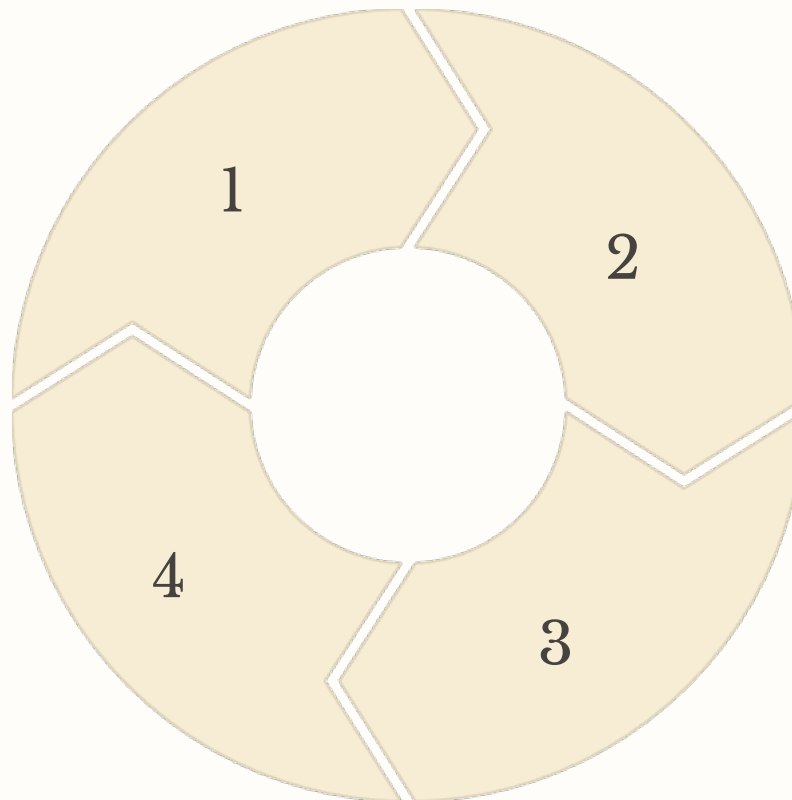
Erfaringsbasert Læring,

Refleksjon

Schøns (1983) fokus på refleksjon

Frigjørende pedagogikk

Freires (2005) frigjørende pedagogikk

Kompetansebygging

Dreyfus & Dreyfus' (1986) begreper om systematisk kompetansebygging

Praksisfelleskap

Lave & Wengers (1991) perspektiver på praksisfelleskap

Læringscenterdidaktikk

Sosial støtte

Psykososiale
utfordringer

Arbeidsinkludering

Yrkesdidaktikk

Veier videre

Oppfølgingstjenesten (OT)

Noen fortsatte på opplegg hjulpet av OT .

NAV-tiltak

Arbeidsrettede tiltak gjennom NAV ga muligheter for ungdom som trengte mer tid eller annen type oppfølging.

Tilpasset skolegang

For noen var retur til mer tilpasset skolegang den beste løsningen etter perioden på læringscenteret.

Modulbasert opplæring, opplæringskontor, andre...

Mange alternativer videre når man VET om hvor man skal søke

Lærdom i prosjektet

Suksessfaktorer

- Tett oppfølging og mye tid til samtaler
- Individuell tilpasning
- Praksisnær opplæring i verksted og bedrift mot faglige mål i salgsfaget
- Tett oppfølging i bedrifter

Utfordringer

- Mangel på ressurser
- Uklare veier for støtte i NAV, BUP og helsehjelp skaper uro
- Psykososiale utfordringer, angst og ungdom med liten selvtillit. Flere ganger må man starte på nytt

Anbefalinger

- Styrke tverrsektorelt samarbeid og samarbeid med frivillige organisasjoner
- Øke arbeidslivets involvering gjennom gode rammer
- Støtte bedriftsledere som ønsker å utdanne fagfolk
- Et læringscenter kan være en viktig bro mellom skolefrafall, støttetjenester og arbeidsliv. Et supplement til tjenestene.
- Opplæringskontor og lærebedrifter må følge prosessen tett slik at de kan ta over når ungdommene er trygge og har fått grunnleggende nøkkelkompetanse og en faglig grunnmur

Utfordringer med avhandlingen

- Dekker kun et fagområde – salgsfaget
- Har lite fokus på økonomiske rammer og bærekraftig
- Metodedelen: Aksjonsforskning er i natur analytisk og endringsbasert og inneholder mye ulike data som er krevende å kategorisere
- Fokus på profesjonelle lærer som også er leder og forsker – rollekonflikter og etiske utfordringer
- Forutinntatt bias utifra = transparent fremstilling med feil og nederlag
- Jeg hadde kun min kollega Alfred Eccles å reflektere og diskutere didaktikk og forskning med

Styrker ved avhandlingen

- Viktig felt å forske på
- Et eksempel som gir positive resultater
- Yrkesdidaktiske eksempler som er direkte overførbare til undervisning i videregående skole
- Profesjonell yrkesutøver som forsker på eget felt:
Har med 17 års erfaring fra skole og tidligere utviklingsarbeid
- Åpen om problemer, mangler og feil i didaktiske opplegg
- Åpen og sårbar om ungdommenes og egne begrensninger
- Transparent: Inviterte foresatt, yrkesfaglærere og bedrifter halveis i prosessen til å være med å vurdere

Kunnskapsbidrag

- Utviklet en teoretiske begrunnet og forskningsbasert metode for å møte behovene til målgruppa som jeg har prøvd ut gjennom aksjonsforskning for opplæring i læringsenter i 4 faser
- Læringscenterdidaktikk basert på yrkesdidaktikk sammen med de nye kategoriene som kom frem i empirien drivkrefter, identitet, samspill, og arbeidsinkludering. Jeg supplerer på den måten yrkesdidaktiske teorien med psykososiale teorier og organisatoriske perspektiver gjennom en helhetlig tilnærming
- Utprøvingen av en dynamisk arbeidsform i form av aksjonsforskning, som har vektlagt samarbeid, deltakelse, og en forskende tilnærming til praksis som en sosial entreprenør.